هاوپەیمانییەک کە شکستی هێنا!.. وەرگێڕانی: کاوە عومەر

دیمانەی سیما بەهاری لەگەڵ حەمید تەقوایی

بە پشتبەستن بە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵ جەدیدکراوەتەوە

سیما بەهاری: هاوپەیمانییەک بە ناوی هاوپشتی و یەکخستن بۆ ئازادی ئێران چەند مانگ لەمەوبەر لە لایەن ڕەزا پەهلەوی، مەسیح عەلی نەژاد، شیرین عیبادی، نازەنین فەنادی، عەبدوڵڵا مەهتەدی و حامید ئیسماعیلیون پێکهێنرا. ئەم هاوپەیمانییە بە ڕۆیشتنی پراکتیکی ڕەزا پەهلەوی و جیابوونەوەی حامید ئیسماعیلیون و پاشان نازەنین فەنادی لە بڕیارێک هەڵوەشا. گەیشتە ئاستێک کە لایەنگرانی توندڕەوی ڕەزا پەهلەوی بە گاڵتەجاڕانەترین شێوە هێرش دەکەنە سەر ئەندامانی دیکەی ئەم هاوپەیمانییە. بەم شێوەیە بە کردەوە هیچ شتێک لەم هاوپەیمانییە نەماوەتەوە و پڕۆژەیەک شکستی هێناوە. پرسیاری یەکەمم ئەوەیە، هەڵسەنگاندنی ئێوە بۆ ئەم پڕۆژەیە چییە؟
حەمید تەقوایی: ئەم پڕۆژەیە هەر لە سەرەتاوە مەحکوم بوو بە شکست، نەک لەبەر ئەوەی پێکەوە کاریان نەکرد یان پێکدادان لە نێوانیاندا هەبوو، بەڵکو بەهۆی پێکهاتەی بەشداربووان و ناوەڕۆکی سیاسی ئەو جاڕنامەیەی کە بڵاویان کردەوە، و بەگشتی پێگەی شاخوازەکان لە دۆخی ئێستادا.
ئەگەر مۆڵەتم بدەن سەرەتا لە بەشداربووانەوە دەست پێ بکەم. سەیرکەن سەرچاوەی ئەم بەناو هاوپەیمانییە شازادەیەکی لەدەسەڵات کەوتووە. شۆڕشی پێشوو بنەماڵەکەی لەدەسەڵات خست و تەواوی سیستەمی شاهانەی ڕادەستی مۆزەخانەکە کرد، بەڵام ئەمڕۆ هەوڵی زیندووکردنەوەی ئەو دۆخە دەدات کە کۆمەڵگا حسابی خۆی لەگەڵیدا یەکلایی کردووەتەوە. ڕوونە کە ئەم سیاسەتە بە هیچ شوێنێک ناڕوات. زیاتر لە ٤٠ ساڵە بەسەر ئەو گۆڕانکارییە و کاتێک شۆڕشێکی گەورە بەقەد شۆڕشی ژن ژیان ئازادی دروست بووە و لە کۆمەڵگای ئێراندا بەردەوامە، پاشایەتیش ناتوانێت جێگەی خۆی لەم بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەدا هەبێت. شۆڕشەکان ناگەڕێنەوە دواوە. ناتوانیت بەڵێنی ڕابردوو وەک ئایندە بە خەڵک بدەیت و لە کۆمەڵگادا جێگات هەبێت.
ئه م هاوپه یمانییه له ده وری که سێک دروست بوو که نه ک ته نها هیچ جێگه یه کی له شۆڕشدا نییه ، به ڵکو هه موو ژیانی و مێژوی و بیرکردنه وه و ئایدیۆلۆژیاکه ی دژی شۆڕش و له به رانبه ر ئه م

شۆڕشەدا بووە.
خاڵی دواتر تەوەری ئەم هاوپەیمانییە. ئەگەر ئاماژە بەوجاڕنامەیە بکەیت کە لە کۆبوونەوەی جۆرج تاون ڕایانگەیاندبوو، بەت دەردەکەوێت کە پەیوەندی بە خواستی خەڵکەوە نییە. بانگەشە بۆ پابەندبوون بە کۆمەڵێک پەیماننامە و ڕێککەوتننامەی نێودەوڵەتی سەبارەت بە مافەکانی مرۆق و پەیوەندی نێوان حکومەتەکان و هتد دەکات، کە هیچ پەیوەندییەکیان بە شۆڕشی ژن ژیان ئازادی و داواکاری و دروشم و خواستەکانی ئەم شۆڕشەوە نییە. ئەمە زیاتر جاڕنامەی دیپلۆماسییە بۆ ڕێکخستنی پەیوەندییەکان لەگەڵ حکومەتەکان نەک جاڕنامەی شۆڕش. تەنانەت کاتێک دەیەوێت لەدوانەکی دیاریکراویش بدات، جەخت لەسەر یەکپارچەیی خاک و ئەرکی سوپا بۆ پاراستنی یەکپارچەیی خاک دەکاتەوە، یان باس لە تێکەڵکردنی “پسپۆرەکانی” سوپای پاسداران دەکات بۆ ناو سوپا. مانای پراکتیکی ئەم جەختکردنەوانە ئەوەیە کە ئەگەر کەسێک یان هێزێکی سیاسی بوێری قسەکردن لەسەر لابردنی ستەمی نەتەوەیی و دژی هەڵاواردنی نەتەوەیی بکات، ئێمە لەگەڵ سوپادا بەدوایدا دەڕۆین. واتە وەک چۆن حکومەتە ناوەندەکان تا ئێستا، لە سەد ساڵی ڕابردوودا هەڵسوکەوتیان کردووە. لەمەودوا ڕایدەگەیەنن کە ئێمە پەنجە دەکەین بەچاوی جیاخوازەکاندا ، و لێدەدەین و دادەخەین و ڕێگەی پێنادەین. ئەمە ناوەڕۆکی ئەم بەناو جاڕنامەیە. نەهیچ ڕوونکردنەوەیەک بۆ دروشمی ژن ژیان ئازادی داوە بەدەستەوە ، نە باسێکی لە دژی هەژاری و نەهامەتی هەیە، نە چی بکرێت بەرامبەر بە دیکتاتۆرییەتی ستەم و زیندان و ئەشکەنجە. بەکورتی هەر لە سەرەتاوە ناوەڕۆکی ئەم جاڕنامەیە تا پێکهاتەی بەشداربووانی دەریخست کە ئەم هاوپەیمانییە هیچ جێگایەکی لە شۆڕشدا نییە و هەر بۆیەش هەڵدەوەشیتەوە و ڕێک ئەوەش ڕوویدا.
سیما بەهاری: با کەمێک باسی پەیوەندییە ناوخۆییەکانی ئەم پڕۆژەیە بکەین. کاتێک حامید ئیسماعیلیون ئەم هاوپەیمانییەی بەجێهێشت، ڕەخنەکانی لە بنەڕەتدا ئەوە بوو کە پەیوەندییە ناوخۆییەکان باش نین و ڕەزا پەهلەوی دەیەوێت بەچوونەکانی خۆی بسەپێنێت. هەڵسەنگاندنی ئەوە چییە؟
حەمید تەقوایی: هەروەک ڕوونم کردەوە، مەسەلەکە زۆر لەوە زیاترە، بەڵام ئەوەی کە ڕەزا پەهلەوی بەچوونەکانی خۆی بسەپێنێت، پشتڕاستکردنەوەی ئەوەیە کە دامەزراوەی دەسەڵاتی پاشایەتی هیچ پەیوەندییەکی بە ئازادی و دیموکراسییەوە نییە. بەپێی پێناسە شازادەیی پێگەیەکی بۆماوەیی و خوێنییە و دەرئەنجامی دیموکراسی و دەنگی خەڵک نییە. هەڵوەستی سیاسی ڕەزا پەهلەوی، ئەو هەڵوەستەی کە

بە خۆی یان لایەنگرانی پێناسەی دەکات، لەگەڵ سەرەتاییترین پێوەرەکانی دیموکراسی و تەنانەت لیبڕاڵیدا ناگونجێت. بڕیارە ئەو پاشا بێت و پاشاش بڕیار نییە دەسەڵاتی خۆی لەگەڵ کەسدا دابەش بکات. تەنانەت لە ئۆپۆزسیۆنیشدا قسەکانی بەناو قسەی شاهانە و بە بۆچوونی هەوادارەکانیشی نابێ بە هیچ شێوەیەک پرسیاری لێ بکرێت و نە ڕەخنەی لێ بگیرێت. زۆرێک لە نەیارانی کۆبوونەوەی جۆرج تاون کە لە ڕیزی شاهانەی ئەو دوو توندڕەو بوون، باسیان لەوە دەکرد کە بۆچی شازادە لە تەنیشت کەسانی ئاسایی وەک حامید ئیسماعیلیون و مەسیح عەلی نەژاد و نازەنین فەنادی دانراوە. ئەگەر لەبیرتان بێت، دوای کۆبوونەوەی جۆرج تاون، کاتێک خاتووعەلی نەژاد وتارێکی پێشکەش دەکرد، شاهانەییەکان هاواریان دەکرد بڵێن جاڤید شا. یەکێک لە تاوانەکانی خاتوو عەلی نەژاد ئەوە بوو کە ئەم دروشمەی نەگوت. باشە بژی شا و بژی ئاڵای ئیمپراتۆری و بنەماڵەی پەهلەوی و هتد، پێکهاتەی شوناس و پایەی سیاسی پاشایەتین. بە واتایەکی تر ئەو بۆچوونەی کە پەیوەندییە ناوخۆییەکان دیموکراسی نەبوون و نەدەکرا لە پێگەیەکی یەکسانەوە قسە بکرێت و هتد، پەیوەندییەکی کەمی بە تاک و ئەخلاق و ئەخلاقی کەسییەوە هەیە، بەڵکو تایبەتمەندییەکی شوناس-سیاسیی خانەدانەکەیە .

ئەمە لە ئێراندا شۆڕشێک بەڕێوەیە، کە دەیەوێت کۆمەڵگا لە هەر جۆرە دیکتاتۆرییەت و هەژموون و تاکگەرایی ڕزگار بکات. لەم نێوەندەدا کەسێک کە پێگەی خۆی لە سیاسەتدا لەسەر بنەمای خوێن و پەیوەندییە بۆماوەییەکان دیاری بکات و لەبری داهاتوو بەڵێنی ڕابردوو بە خەڵک بدات، بەشێکە لە کێشەی خەڵک نەک چارەسەری خەڵک.

بەڕای من مەسەلەکە تەنها شکستی پڕۆژەی هاوپەیمانی نییە، بەڵکو تەواوی پڕۆژەی پاشایەتی گەیشتووەتە کۆتایی خەتەکە.

سیما بەهاری: سەبارەت بە پرسی شاخوازەکان و هەڵوێستیان، بە دڵنیاییەوە دەمەوێ و پرسیارێک دەوروژێنم، بەڵام با سەبارەت بە ئاڕاستەی بۆچوونی خاتوو مەسیح عەلی نەژاد قسە بکەین کە دەڵێت فشاری دەرەکی ڕۆڵی هەبووە لە شکستی ئەم پڕۆژەیەدا. لەم بارەیەوە چی دەڵێی؟

حەمید تەقوایی: ئەم فشارە دەرەکییە مانای چییە؟ ڕوونە کە مەبەستیان لە شاخوازە توندڕەوەکانە. ئەو شاخوازە شێلگیرانە کە پشتیوانی ڕەزا پەهلەوی دەکەن، دژی ئەم هاوپەیمانییە بوون. بەڕای من لە ڕوانگەی شاخوازەکانیشەوە، پێویستە دژی بن. وەک وتم بە هیچ شێوەیەک لەگەڵ ناسنامەی پاشایەتیدا ناگونجێت کە کەسێک کاندیدی پاشایەتی بێت لە تەنیشت کەسانی ئاسایی بوەستێت کە سوێندی پێی ناخۆن. بۆ نموونە، گریمان حمید ئیسماعیلیون لە کاتێکدا کە هێشتا

ئەندامی هاوپەیمانی بووە، ڕایگەیاندووە کە من کۆماریخوازم و ئەوەندەی لەبیرمە هەرگیز نازناوی "شازادە"ی نەگوتووە. باشە ئەمە بۆ هەوادارانی ڕەزا پەهلەوی زۆر گرانە. ئەوان ئەمە بە دژبەیەک و دژ بە ئامانجەکانی خۆیان دەزانن و بەم مانایە ڕاست دەکەن.
دەمەوێت بڵێم کە وا نییە هەندێک لە پاشاپەرستە توندڕەوەکان فشاریان خستەتە سەر. کێشەکە لەوەدا بوو کە هەموو دامەزراوە و هێڵی پاشایەتی لەگەڵ ئەم هاوپەیمانییەدا نەگونجێت. بەڕای من ئەوانەی بە بەردەوامی فشار و بەدواداچوونیان دەکرد نوێنەرایەتی هێڵی شاهانە دەکەن. تەواوی بانگەشەی هاوپەیمانییەک لەمانە دژ بە پرۆژەی پاشایەتی بوو و هەر بۆیەش لەبەریەک هەڵوەشا.
سیما بەهاری: باشە کەمەک زیاتر باسی ئەم بزووتنەوەی شاخوازی بکەین. بەدەر لەم مەسەلەی هاوپەیمانی، پێگەی شاخوازەکان بەگشتی چۆن هەڵدەسەنگێنن؟ مەبەست و ئامانجی ڕاستەقینەی ئەوان لە شۆڕشی ژن ژیان ئازادیدا چییە و دەتوانن چ پێگەیەکیان هەبێت؟
حەمید تەقوایی: هێڵی شاخوازەکان و دەستووریخوازی بە گشتی و بە مانایەکی گشتیتر تەواوی ئۆپۆزیسیۆنی ڕاست بە کۆمارییەکانیشەوە هەرگیز لەگەڵ شۆڕش و شێوازی شۆڕشگێڕانەی دیاریکردنی ئەرکە سیاسییەکان هاوڕا نەبوون.
پاشایەتیخوازەکان کە بە تەواوی دژی شۆڕشن. ئەوەی کە ئەوان شۆڕشی ١٣٥٧ بە یاخیبوون و فیتنە ناودەبەن، تەنیا لەبەر ئەوە نییە کە ئەوانی لە تەختی پاشایەتی فڕێدایە خوارەوە، بەڵکو لە بنەڕەتدا و ناسنامەیانە لەدژی هەر جۆرە شۆڕشێکن. بە گشتی شۆڕش بە دەستوەردانی "خەڵکی ئاسایی" لە سیاسەت و ئاژاوە و توندوتیژی دادەنرێت. شۆڕشی ڕژێم و سیستمی حکومی خوازراویان ئەوان دەبێتە هەی لەناوبردنی بیرۆکراسی و هێزە چەکدارەکان و "یاسا و ڕێسا" و لە ئەنجامدا بە بۆچوونی ئەوان بزووتنەوەکە شیاوی پشتگیری نییە.
کاتێک هێشتا شۆڕشی ژن ژیان ئازادی پەکنەهاتبوو و هەلومەرجەکە ئاساییتر بوو، ئەوان پڕۆژەی وەک ڕژێم گۆڕین، گۆڕانکاری لە پشت سەری خەڵکەوە، پشتبەستن بە حکومەتەکانی ڕۆژئاوا، ڕیفراندۆم، گۆڕانکاری لە دەستوور، هاوڕێیەتیان لەگەڵ هێڵی گۆڕانکاری و بزووتنەوەی سەوز و وەنەوشەیی و هتددا هەبوو. تەنانەت کاتێک کەسێکی وەک قاسم سولەیمانی کوژرا، ڕەزا پەهلەوی بەدەنگ بوو و زۆرێک لە شاخوازەکانی وەک ئەردەشیر زاهیدی قاسم سولەیمانییان بە "سەرکردەی نەتەوەیی" ناوبرد. وە کاک ڕەزا پەهلەوی خۆی نیگەرانە لە هەڵوەشاندنەوەی سوپای پاسداران و دەیەوێت دەی "سەرکردە سەربازی و نیشتمانییەکان" بەدەست بهێنێت.
لەبەر ئەم هۆکارانە، پاشایەتیگەرایی پێچەوانەی بزووتنەوەیەکی وەک

شۆڕشی ژن، ژیان ئازادییە. لە ڕووی ئایدیۆلۆژی و عەقیدەی و ستراتیجییەوە، پاشایەتی دژی هەر جۆرە شۆڕشێکە. ئەگەر بمەوێت ستراتیژی ئەوان لە پەیوەندی لەگەڵ شۆڕشی ئێستا بە یەک وشە بڵێم، ئەوە ئەوەیە کە بە کەمترین گۆڕانکارییەوە بەم شۆڕشەدا تێپەڕن. واتە گریمان خامنەیی و بەشێک لە مەلاکان وازبهێنن، بەڵام ماشێنی حکومەت پارێزراوە، سوپا و هێزەکانی سەرکوت، زیندان و بیرۆکراسی پارێزراون. تەنانەت پێویستە سوپای پاسداران و بەسیج و هتد بپارێزرێن. وە بەم شێوەیە سیستەمی حکومەتی سەروو خەڵکی بە کەمترین گۆڕانکاری دەمێنێتەوە.

لە ڕووی ڕێباز و شێوازی کارکردنەوە، پاشایەتیخوازەکان هەمیشە پشتیان بە حکومەت و ڕێڕەوی دەسەڵات بەستووە. هەوڵی ئەوان هەمیشە بە بەدەستهێنانی دەسەڵات بووە لە سەرووی خەڵکەوە، ئێستاش کە شۆڕش بە پێچەوانەی ویستی ئەوانەوە دروست بووە، دەیانەوێت بەم ئاراستەیە بیشێوێنن. پرسی “داکۆکیکردن” و بانگەشەی نوێنەرایەتی خەڵکی ئێران لە مەجلیسەکانی ڕۆژئاوا، هەروەها گڵۆپی سەوز بە سوپا و سوپای پاسداران و “ڕۆحانییەتی باش” و پیاوماقوڵانی وڵات و سوپا، و حکومەت بەرپرسان، هەموو هەوڵێکن بەم ئاراستەیە.

ئەگەر لەبیرتان نەچووبێت، لە کاتی بانگەشەی هەڵبژاردنی ترەمپدا، چ لە خولی یەکەم یان دووەمدا، شاهانەخوازەکان بە توندی لەگەڵ ترەمپ بوون. هەندێک لە چاودێران پێیان وابوو کە ئەمە تاکتیکێکە. ئەوان پێیان وابوو ئۆپۆزسیۆنی شاهانە بەرگریکاری ترەمپە، چونکە ترەمپ زیاتر لە حزبی دیموکرات لە ئەمریکا ناکۆکی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەیە یان زیاتر فشاری دەخاتە سەر. بەڵام بەڕای من مەسەلەکە لەوە زیاترە. لە هەمان کاتدا لە یەکێک لە هەمان چاوپێکەوتنە تەلەفزیۆنییەکاندا ڕوونم کردەوە کە پشتگیریکردنی ترەمپ جۆرێکە لە پشتیوانیکردن لە دەسەڵاتێکی ڕەهای تاکەکەسی، لە بەهای دەسەڵات و بێبایەخکردنی دیموکراسییەوە. وە بەم مانایە ترامپیزم زۆر هاوبەشی لەگەڵ پاشایەتیدا هەیە.

خۆبەسەنتەرکردن و گەورەیی ترەمپ و تەنانەت پشتبەستنی بە لۆمپن و چەقۆکێشی زۆر لە بۆچوون و کردەوەی پاشایەتیخوازان دەچێت. ئەمڕۆ دەبینین بەشێک لە هەوادارانی سیستەمی شاهانە بوونەتە گۆپاڵ بەدەست. هەندێک کەس دەڵێن تێڵاوێشێنەکان کەمینەیەکی توندڕەون، بەڵام مامەڵەی کاک پەهلەوی لەگەڵیاندا بە تەواوی پشتیوانییە، هەروەک چۆن مامەڵەی ترەمپ لەگەڵ فاشیستەکانی لایەنگرانی کە هێرشیان کردە سەر کۆنگرێسی ئەمریکا. ترامپ لەبارەی قمەکێشانی لایەنگری لە دژی خەڵک ڕایگەیاند کە هەردوولا تاوانبارن و ڕەزا پەهلەویش هەمان شت دەڵێت.

ئەمڕۆ شەعبان، بێ مێشکە شا پەرست شتەکانیان کاریان بەجێگایەک گەیاندوە کە هەندێک لە خۆپیشاندا□□کانی دەرەوەی وڵاتیان تێکدەدەن، دەستدرێژی جەستەیی و دەستدرێژی سێکسی بۆ کاک عالی پەیام، شاعیری تەنزئامێز دژ بە نیزام. پاشان لە فەزای مەجازیدا بەرگری لە کردەوە قێزەونەکەیان دەکەن و داری ئاڵا دەدەنە نەیارەکانیان. ئەمەش بە شێوەیەکی ڕەمزی بەکارھێنانی ئاڵای شاھەنشاھی نیشانی دەدات. یان بیپەرستە یان بە داری ئاڵاکە دێینە سەروکارتان! ئەمە سروشتی ڕاستەقینەی پاشایەتییە.

لە دیوەکەی تری ئەم ھاوپەیمانییەدا، وادیارە ئەم پڕۆژەیەی جۆرج تاونە لە دەوری ھاودەنگی لە دژی کۆماری ئیسلامی پێکھاتووە. ئێستا بزانە چی دەڵێن. ئەمڕۆ خەڵک لەدژی لەسێدارەدان دروشمی “ھەموومان پێکەوەین” دەڵێنەوە و ئەم ھاشتاگەش لە سۆشیال میدیا پێشوازییەکی بێ وێنەی لێکراوە. بەڵام ھاشتاگە پەسەندکراوەکانی بەکارھێنەرانی لایەنگری شاھانە بریتین لە: “ئێمە پێکەوە نین”، “ئێمە لەگەڵ پاشاین”، “ئێمە لەگەڵ پاشا دەمێنینەوە” و ھاوشێوەکانی. خەڵک ئەمانەیان لە ئۆپۆزسیۆن و لە دژایەتی گشتیدا بۆ “ھەموومان پێکەوەین” وروژاندووە. واتە تەنانەت بە وشەش نەک ھەر وازیان لە ئیدیعای ھاودەنگی لە دژی حکومەت ھێناوە، بەڵکو لەبەردەم ڕیزە یەکگرتووی خەڵکدا وەستاون. ئێمە ھەر لەسەرەتاوە گوتمان ئۆپۆزسیۆنی ڕاستڕەو ھۆکاری دووبەرەکییە و ھاودەنگی نییە، ئێستاش بە ئاشکرا ھەمان شت ڕادەگەیەنن.

ئەو گۆپاڵ بەدەستانەی کە ئێستا کەوتوونە گیانی خەڵکی، ھەر لە ئەمڕۆوە نیشانی دەدەن کە ئەگەر دەستیان لە جێگایەک گیر ببێت چۆن مامەڵە دەکەن.

ئەم جۆرە ھەڵوێست و ئەدایەی لایەنگرانی دەسەڵاتی پاشایەتی کە بە تایبەتی لە دوای ھاوپەیمانی جۆرج تاون لە شەقام و لە سۆشیال میدیادا تەشەنەی کردووە، بە شێوەیەکی کردەیی و ڕاشکاوانە، ئەوە دەردەخات کە ئیدیعای ئەوان نەک تەنھا لەسەر ھاودەنگیی لە بەرامبەر بە حکومەت، بەڵکو لە بەرگریکردن لە دیموکراسی و مافەکانی مرۆڤ و ھتد بە تەواوی بێمانا و پڕو پوچ و بێ بەقا و دەستکردن. پڕوپاگەندەیەکە کە دەیانەوێت ھەمان سیستمی شاھانە کە پێشتر لە ئێراندا ھەبوو، بە ھەمان دیکتاتۆریەت و ھەمان گۆڕستانی ئاریامیھری زیندوو بکەنەوە. لە ڕەزا پەھلەویەوە بگرە ھەتا ھەموو پاشایەتیخوازێکی تر، ئەوان بە تەواوی بەرگری لەو قۆناغە دەکەن کە ساواک بێدادی دەکرد، لە سێدارەدان، زیندان، ئەشکەنجە، خنکاندن، سانسۆرێکی توند ھەبوو، ئازادی ڕۆژنامەگەری نەبوو، ئازادی ڕادەربڕین، ئازادی قەڵەم نەبوو.؛ لە لایەکی ترەوە ئەوە ھەژاری و

برسێتی بوو کە دواجار بووە هۆی یاخیبوونی خەڵکی قەراغ شارو هەژار نیشینەکان لە شۆڕشی ١٣٥٧دا.

لایەنگرانی دەسەڵاتی پاشایەتی لە ڕاستیدا دەیانەوێت سیستەمێک زیندوو بکەنەوە کە لە تەختی پاشایەتی کەوتووە، کە خەڵک بە شۆڕشێک کاری خۆیان لەگەڵی یەکلایکردوەتەوە. بۆیە پێویستە بگوترێ بە مانای ڕاستەوخۆ و ئاشکرای وشەکە، ئەمە بزووتنەوەیەکی دواکەوتوو و کۆنەپەرستانەیە.

سیما بەهاری: لە کۆتایی گفتوگۆکەماندا باس لەوە بکەین کە یەکڕیزی بابەتی گەلە. ئەم پڕۆژەیە شکستی هێنا، بەڵام هێشتا خەڵک یەکڕیزیان دەوێت. لە زۆرێک لە خۆپیشاندانەکاندا دەبینین کە ئەوان هاوار دەکەن ئیتیحاد و ئیتیحاد و هەموومان پێکەوەین. بەڕای ئێوە هاوپەیمانی چییە کە بتوانێت بنەمایەکی پرەنسیپی و بنەمایەکی هەمیشەیی هەبێت و تەنانەت دەکرێت؟

حەمید تەقوایی: بەڕای من مەسەلەکە لە بنەڕەتدا دێتە خوارەوە بۆ ئەو پرسیارەی کە کام هێز لە دەوری کام هێڵ یەکگرتوون؟ هەمووان باسی هاوپەیمانی یان یەکگرتوویی لە دەوری ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی دەکەن، بەڵام سەرەتا پێویستە بزانین مەبەست لە ڕووخانی کۆماری ئیسلامی چییە.

وەک لە وەڵامی پرسیاری پێشوودا ڕوونم کردەوە، لە ڕوانگەی هێزە ڕاستڕەوەکانەوە، ڕووخاندن بە واتای جێ گۆڕکێی بەرپرسەکانە نەک گۆڕینی تەواوی سیستەمەکە. تەنانەت شاخوازەکان دەیانەوێت سوپا و بەسیج لە ژێر ئاڵای شازادەدا بپارێزن. ئەوان دەیانەوێت عەمامە بە تاج بگۆڕن و سیستەمی هەبوو بهێڵنەوە. بەڵام خەڵک ڕاپەڕیوو، بە پێچەوانەوە دەیانەوێت هێرش بکەنە سەر ڕیشەی حکومەت و سیستمی هەبوو. لە ڕوانگەی جەماوەرەوە ڕووخاندنی ڕژیم بەو مانایەیە کە تەواوی سیستەمی هەبوو بڕوخێنرێت، هێزە سەرکوتکەرەکان هەڵبوەشێنرێنەوە، سزای لەسێدارەدان هەڵبوەشێنرێتەوە، سانسۆر و سەرکوتکردنی بۆچوونەکان نەبێت، دەبوو هەژاری و نەداری و نائەمنی ئابوری نەبێ، بەشایەکی گەورە لە نێوان کەوی سامان و دەڵەی هەژاریدا لە نێوان "موچەی گەردونی و نەهامەتی گشتی"دا، پێویستە نەمێنێت، نابێت دەسەڵاتی سەروو خەڵکیمان هەبێت و تەنانەت هێمای دەسەڵاتی سەروو خەڵکی، لەوانەش دەسەڵاتی ولایەتی فەقێ و پاشا و هتد و هتد. نەخێر بە کۆماری ئیسلامی، واتە نەخێر بە هەموو ئەمانە. تەنها یەکگرتوویی لە دەوری ئەم جۆرە داواکاریانە دەتوانێت بەڕاستی سەقامگیر بێت و خزمەت بە پێشکەوتن و سەرکەوتنی شۆڕش بکات.

سەیرکەن لە ئاستێکی بنەڕەتیدا یەکگرتوویی نێوان خەڵک و لە

ڕیزەکانی شۆڕشدا تەنیا لە دەوری خواست و هیوای هاوبەشی هەموو مرۆڤەکان پێکدێت و بەشە هاوبەشەکەی هەموو مرۆڤەکان ئینسانیەتە و هیوای ئینسانیە. جەختکردنەوە لەسەر ئایین ومیللەت و نەتەوە و ڕەگەز و ئەم جۆرە پێناسانە تەنها دەتوانێت فاکتەری دابەشبوون بێت بۆ مرۆڤەکان. وە هێزە نەتەوەیی و ئایینی و نەتەوەیی و ڕەگەزییەکان بە وردی وەبەرھێنان لەسەر ئەم تایبەتمەندییانە دەکەن. لە دەوری ئەمانە یەکگرتوویی نییە، تەنیا دابەشبوون دروست دەبێت.

ئەگەر تیشک بخەیتە سەر هەر بابەتێکی دیکەی وەک ئێرانیبوون، ئیسلامیزم، ڕەگەزی فارسی، نەتەوەیی بەهێز یان کورد، بەلووچ و هتد، ئەوە زۆر ڕوونە کە ئێوە دووبەرەکی دروست دەکەن. خەڵکی ئێران بە حەق لە شەقامدا دروشمی بەلوچ وکورد و ئازەری ئازادی و یەکسانی دەڵێنەوە. تەنها ئەم جۆرە دروشمانە دەتوانن فاکتەری یەکگرتوویی بن.

مرۆڤەکان تەنیا لە دەوری ئارەزووە ئینسانییەکانیان دەتوانن یەکبگرن و ئەو خواستەئینسانیانەی ئێستا لە دەستی هێزە چەپ و شۆڕشگێڕەکاندایە. لە دەستی ئەو هێزانەدایە کە لەم دواییانەدا جاڕنامەی کەمترین داواکارییەکانی شۆڕشیان بە واژۆی ٢٠ ڕێکخراوی پێشەیی و ڕێکخراوی مەدەنی بڵاوکردەوە. نموونەیەکی دیکە جاڕنامەی داواکاری پێشکەوتنخوازانەی ژنانە کە لە سەروبەندی ڕۆژی جیهانی ژناندا بڵاوکرایەوە. حیزبی ئێمە لە نێوان شتەکانی تردا، لە ڕێگەی ئەم تەلەفزیۆنەوە، بەردەوام هەمان داواکاری و جاڕنامەی ئینسانی دەخاتە ڕوو و دەیگەیەنێتە خەڵک.

یەکگرتوویی یان هاوپەیمانی نێوان حیزبەکان تەنیا لە دەوری ئەو جۆرە جاڕنامانە دەتوانێت بەردەوام بێت ڕیزەکانی هەموو خەڵکی شۆڕشگێڕ نوینەرایەتی و یەکگرتوو بکەن.

٣٠ی ئایاری ٢٠٢٣، ٩ی خوردادی ١٤٠٢